

L. 1832 je bila razpisana služba prvega varha vseučiliške knjižnice na Dunaju; prosil je za njo tedaj M. Čop, in iz tiste njegove prošnje je razviditi, da je znal 19 jezikov, da je bil toraj Čop pravi slovenski Mezzofanti (prim. Matiju Čopu v spomin spis. gimn. učitelj Melcer l. 1865). V prošnji Metelkovi za knjižničarjevo službo v Ljubljani leta 1836 pa je brati, da je Metelko znal (ist kundig) jezik slovanski, nemški, latinski, gerški, hebrejski, francoski, italijanski, ter da je razumel po nekoliko vse desetere narečja slovanske (hat sich über diess einige Kenntnisse aller zehn slavischen Dialecte eigen gemacht).

Pervi splošni hervaški učiteljski zbor v Zagrebu. *)

(V zboru zapisoval Ljud. Tomšič.)

(Dalje.)

Druga seja se je začela o $\frac{1}{2}$ 10 uri 24. avgusta. Dvorana in galerija natlačene kakor prvi dan.

Predsednik predstavi zboru učitelja iz Črne gore gospoda Gavro Pesiča, ki je z navdušenimi besedami v imenu Črne gore pozdravil hervaški učiteljski zbor. Pozdrav je bil sprejet z živahnimi živio-klici.

Potem se preberó novi telegrami, ki so predsedništvu dospeli in sicer iz Časlave, Celja, Prage, Budima, od društva „Omladine“ iz Novega Sada, od vredništva srbske narodne šole, iz Rume, Pazara in Užice.

Predsednik naznanja zboru, da je drugo vprašanje na dnevnem redu, katero glasi: Da narodna šola more svojemu cilju zadovoljiti, kakošno more biti njeno notranje vstrojstvo? Poročevalec o tem vprašanju je M. Stojanović iz Zemuna (zdaj e. k. šolski nadzornik za slunjsko regimento vojaške granice v Karlovcu).

Stojanović M. postavlja za poglobitni cilj narodne šole, odgojiti razumne, čudoredne, značajne in delavne ljudi. Vse učne knjige naj bi bile z ozirom na gori omenjene lastnosti sestavljene, ker biser, pravijo, se le z biserom, a razum le z razumom kreše. Za primer žalostnega kulturnega stanja postavlja Bosno, kjer žalibog! pravi Hervatje pod turškim jarmom še zdaj zdihujejo. Prave čudosedbe, kakoršno bi duh in napredek časa zahteval, še celó — pravi — bilo ni. Ojstro kritizira sedanost in trdi, da se v sedanjem času za splošno omiko človeštva kaj malo mara. Ljudje skrbé le za neki zunanji kričeči lišp, a za notranjo pravo veljavo se malo starajo. Poglejmo na najnovejše strašne dogodbe v Parizu, v mestu, ki je doslej kot najbolj omikano in napredno na celem svetu slovelo, pa se je vendar dokazalo, da omike v pravem pomenu tam vendar le ni bilo. Treba tedaj pri gojitbi največ delovati na

*) Glej lanskega „Tovaraša“!

serce otročje, dokler je še mehko. Kedar otrok odraste, mu tudi serce vtrdi, pa je težko pozneje, večkrat tudi nemogoče vspešno nanj delovati. Govornik posebno pazljivost priporoča okoli gojitbe značajnosti. Ako kaj, to gotovo da hervaški narod značajsti potrebuje. Brez značajen človek je nevaren ud vsacega društva pa tudi državi. Šola naj lenobo tudi popolnoma izkoreni. Narodni hervaški pregovor pravi, da nobena mati lenega otroka ne porodi, ampak ga le odgoji. Prebere 14 resolucij in prosi zbor, da bi jih sprejel.

Gospá Fabkovičeva priporoča splošnej gojitbi zabavišča (Kindergarten) od 4 — 7 leta išče si otrok domačih iger in čedalje bolj v svet kuka. Nevarno je otroka iztrgati iz tako imenovane matrne šole ter ga koj posaditi na šolsko klop. Pri nas nimamo še zabavišč — treba jih na vseh straneh osnovati. V tacih zavodih za otroke naj bi se pa postavljale učiteljke z ravnó tacimi sposobnostmi, kakor na glavnih šolah. Naj se nikar ne misli, da je za zabavišča sposoben kdorkoli. Saj vsaka ženska glavna šola morala bi imeti zabavišče. Govornica prav z ojstrimi besedami pobija tiste, ki bi vtegnili reči: saj vendar v starem času ni bilo zabavišč, pa imamo vendar le slavne možake, pa nekatere našteva. Videlo se je iz njenega govora, da je iz najnovejše tako imenovane slobodnjaške šole, ki je pri Nemcih zdaj nadnevnom redu. Ako bi gojitba po tistih načelih hervaškemu narodu, v sedanjem njegovem kulturnem stanju, koristiti mogla, je vendar le še veliko vprašanje.

Dlustuš pripoveduje o nekacej sovražnosti med Hervati rimo-katoliške in grško-iztočne vere, ter pravi, da bi se tudi v tem obziru kaj storiti moralo. (Mrmljanje. Zavoljo nekterih preojstrih besed, prosi ga predsednik, da se drži parlamentarne rednosti.) Govornik: Jaz nikakor potrebe ne vidim, da bi za otroke grško-iztočne vere posebne šole bile. Za nauk vere naj se jim posebne ure odločijo, to je dosti . . . (Vpitje: doli, doli . . . dnevni red . . . Predsednik mu odvzame pravico dalje govoriti.) Mora se tukaj omeniti, da je bilo v hervaškem učiteljskem zboru prav veliko število učiteljev grško-iztočne vere, ki bi bili, Bog vé, kako planili, da je Dlustuš dalje govoril.

Dr. Nenadović (iz Pančeva): Jaz sem zdravnik in gotovo se bote, moja gospoda, zavzeli, da se tudi jaz v vašem zboru besedico spregovoriti upam. Govoril bom pa le nekaj o potrebi, ki sicer v moj krog spada. Šola bi imela tudi telo otrokovo krepiti. Pravi se: v zdravem telesu je tudi zdrava duša. V času, ko otrok v šolo hodi, se njegovo telo tudi najbolj razvija, treba tedaj na vso moč skrbeti, da se zdravo telo otroku ohrani. Jaz predlagam, da bi se v narodne šole med druge predmete tudi teloslovje vpeljalo, da bi otroci poznali svoje telo, njegov organizem in njegove prirodne zahteve. Pri nas je pa že, žalibog! tako, da otroci o živinah veliko več pripovedovati vedo, kakor o sebi. Žalostno je, da

odrasli človek še sam sebe ne pozna. Otroci, ki bi v šoli kaj koristnega o teloslovju slišali, pripovedovali bi to doma staršem, pa bi se ta znanost vendar s časoma razširila med narodom. (Živio.)

Buzolić predgovorniku sicer prav daje, ali vendar ni zato, da bi se tukaj predmeti za narodno šolo specialno naštevati, ker se to že v 2. točki resolucije samo po sebi razumeva. Govorniku se ta predlog popolnoma brezpotreben dozdeva, pa tudi nič novega v njem ne vidi. V Cislajtitaniji se že uči antropologija in učitelj ima dosti druge prilike otroke o človeškem telesu poučiti. Cilj pedagogije je, da po skušnjah in pravih znanstvenih načelih seznanimo otroke s koristnim in potrebnim. (Živio.)

(Dalje sledi.)

Matematična terminologija.

Sostavil prof. Ivan Tušek.

(Dalje.)

II.

Halbbegrenzt — polomejen.
 Halbkreis — polokrog.
 Halbkugel — polutka, polobla, polokrogla.
 Halbmesser — polomér.
 Harmonische Theilung — soglasna razdelba.
 Heptagon — heptagon.
 Heterogen — raznovrsten.
 Hexagon — heksagon.
 Hinterglied — zadnjak.
 Höhe — višina.
 Höhler Winkel — vbokli kot, vdolbeni kot.
 Homogen — istoven, istoroden.
 Homogenität — istovnost, istovrstnost.
 Homolog — istoimen, a, o.
 Horizontal — horizontalen, vodoraven.
 Hunderter — stotica.
 Hundertstel — stotina.
 Hyperbel — hiperbola, kosatica.
 Hyperbolischer Bogen — hiperbolični lok.
 Hypothenuse — hipotenuza, podpona.

Hypothesis (Bedingung, Annahme, Voraussetzung) — pogoj.

I.

Identisch — istoveten, isti, istoveljaven.
 Ikosaeder — ikozaeder.
 Imaginär — imaginaren, umišljen.
 Incommensurabel — nesoméren.
 Index — kazalka.
 Indirekter Beweis (ex absurdo) — dokaz iz protivja, indirektni dokaz.
 Induction — indukcija, navod.
 Inneres Glied — notranji člen.
 In sich selbst zurückkehrende Linie — v-se vračajoča se črta.
 Ins Unendliche theilbar — brezkončno delen.
 Intensive Grösse — intenzivna ali nerazširjena količina.
 Involution — involucija, vvojek.
 Irrational — nerazložen.
 Irregulär — nepravilen.
 Isoperimetrisch — istoobsežen istega obsega.